

Nr 48.

Ankom till riksdagens kansli den 26 april 1929 kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning av väckta motioner om räntefritt låneunderstöd åt Hornborgasjöns sänkningsförening.

(1:a avd.)

I två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen nr 170 i första kammaren av herr *Gustafson, Fritiof, m. fl.* och nr 296 i andra kammaren av herr *Anderson* i Storegården *m. fl.*, har hemställts, att riksdagen måtte

1) medgiva, att Kungl. Maj:t må, utan hinder av gällande villkor för lån från statens avdikningslånefond, från denna fond bevilja Hornborgasjöns sänkningsförening ett tillfälligt räntefritt låneunderstöd av högst 350,000 kronor eller på annat sätt göra detta belopp tillgängligt för ändamålet;

2) till eventuellt täckande av för statens avdikningslånefond genom beviljande av nämnda låneunderstöd uppkommande ränteförluster under nionde huvudtiteln anvisa erforderligt anslag.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd härför, hänvisas till motionerna.

I två vid 1928 års riksdag väckta likalydande motioner, nämligen nr 116 i första kammaren och nr 298 i andra kammaren hemställdes, att riksdagen måtte bevilja Hornborgasjöns sänkningsförening ett treårigt räntefritt lån å 350,000 kronor, att utgå ur statens avdikningslånefond, utan hinder av därför gällande villkor, eller av medel, som på annat sätt kunna vara tillgängliga.

Jordbruksutskottet, som avgav utlåtande (nr 59) i anledning av motionerna, lämnade däri först en ingående redogörelse för vad i detta ärende tidigare förekommit, till vilken utskottet tillåter sig hänvisa. Däri omnämndes vissa i anledning av vattenavledningsföretaget uppkomna processer samt återgåvo yttranden, som till Kungl. Maj:t avgivits av lantbruksstyrelsen, statskontoret, riksgäldskontoret och länsstyrelsen i Skaraborgs län. Härefter yttrade utskottet för egen del följande:

»I ärendet har vitsordats, att Hornborgasjöns sänkningsförening befinner sig i allvarligt ekonomiskt trångmål. Med avseende å anledningen till det iråkade svåra läget har från föreningens och motionärernas sida gjorts gällande, att detta väsentligast föranletts av vissa vederbörande lantbruksingenjörs åtgöranden, vilka dels givit upphov till ovan antydda processer och dels omöjliggjort för föreningen att på annat sätt än som skett ekonomisera företaget. Lantbruksstyrelsen åter har ansett den huvudsakliga direkta

skulden ligga däri, att föreningen i stället för att i tid begagna sig av föreliggande möjligheter att genom utdebitering å föreningens medlemmar anskaffa de medel, som för företagets utförande kunde erfordras utöver erhållet odlingslån och eventuellt statsbidrag från det allmänna avdiktninganslaget, anlitat den enskilda krediten med därav följande stora ränteutgifter. Vad i ärendet anförts giver visserligen icke tillräcklig ledning för ett bestämt omdöme rörande denna sak. Så mycket synes utskottet i varje fall stå klart, att vederbörande lantbruksingenjör, såsom jämväl från länsstyrelsens sida framhållits, icke iakttagit den omsorg och grundlighet vid handläggningen av det honom anförtrodda uppdraget, som varit påkallad. Å andra sidan torde dock föreningen kunna läggas till last att icke hava i tid verkställt erforderlig utdebitering, om ock denna underlåtenhet kan finna sin förklaring i vissa av föreningen framhållna omständigheter.

Lantbruksstyrelsen har framhållit, att företagets skulder numer stigit till sådana belopp, att en avveckling av desamma enbart genom utdebitering på intressenterna icke längre torde vara möjlig. Med hänsyn till de särskilda omständigheter, som föranlett att vissa med företaget förenade rättsliga frågor ännu icke nått sin slutliga lösning — vilket förhållande i sin mån bidragit till att intressenternas kostnader kommit att avsevärt överstiga de beräknade — har lantbruksstyrelsen liksom ock länsstyrelsen funnit, att ett mellankommande från statens sida i förevarande fall kunde försvaras i syfte att hindra de för intressenternas ekonomi olycksdiga konsekvenser, som eljest kunde förväntas bliva oundvikliga.

Utskottet förbiser givetvis icke det allvarliga läge, vari en ej obetydlig del av befolkningen uti ifrågavarande bygd skulle råka, i händelse av ett föreningens ekonomiska sammanbrott, och kan därför icke undgå räkna med möjligheten av ett statens ytterligare understödande av företaget. — I detta sammanhang vill utskottet erinra, att sänkningsföreningen, som hittills icke erhållit något statsbidrag utan återbetalningsskyldighet, hos Kungl. Maj:t gjort två särskilda framställningar om beviljande av sådant bidrag till ett sammanlagt belopp av 287,665 kronor för bestridande av ränteutgifter och rättegångskostnader, beträffande vilka framställningar Kungl. Maj:t enligt vad utskottet inhämtat ännu icke fattat beslut. Härjämte har föreningen ytterligare anhållit om ett statsbidrag med 315,000 kronor för betalning av föreningens skulder. Ifråga om sistnämnda framställning, över vilken yttrande av Kungl. Maj:t infordrats av lantbruksstyrelsen, har styrelsen på sätt ovan nämnts velat avvakta den slutliga utgången av ovanberörda process mellan vissa vattenverksägare och sänkningsföreningen innan styrelsen afgåve det infordrade yttrandet. — Emellertid råder oklarhet rörande vissa på bedömandet av förevarande fråga inverkan förhållanden. Sålunda borde enligt riksgäldskontorets mening beviljande av ytterligare låneunderstöd av statsmedel ej ifrågakomma utan att en ingående undersökning av företagets allmänna läge, återbetalningsförmåga m. m. först blivit verkställd. Den utredning, som på Kungl. Maj:ts befallning verkstälts av länsstyrelsen, har såsom länsstyrelsen själv erkänt särskilt i det avseende, vars klarläggande riksgäldskontoret ansett såsom en förutsättning för beviljande av ytterligare statsunderstöd, icke lämnat något positivt resultat, och länsstyrelsen har givit en antydning om att knapphändigheten i den verkställda utredningen delvis hade sin grund i ärendets brådslande natur. Härtill kommer, att statskontoret och riksgäldskontoret gjort gällande olika uppfattningar i fråga om sättet för anskaffande av medel till ett eventuellt ytterligare låneunderstöd från statens sida.

Vid nu angivna förhållanden anser sig utskottet för närvarande icke kunna tillstyrka något ytterligare statsunderstöd. Med hänsyn till denna frågas otvivelaktigt allvarliga beskaffenhet torde emellertid åtgärder böra vidtagas för åvägabringande av den klarhet rörande på spörsmålet inverkan förhållanden, som utskottet anser ofrånkomlig för ett närmare ställningstagande till detsamma. Utskottet vill därför tillstyrka, att en framställning i sådant avseende göres till Kungl. Maj:t, och vill utskottet härvid erinra om riksgäldskontorets uttalande, att det torde kunna förväntas, att de enskilda kreditgivarna skola finna med sina intressen förenligt att avvakta det resultat, vartill en sådan utredning kan leda, innan eventuella indrivningsåtgärder vidtagas.»

Under återopande av det anförda hemställde utskottet, att riksdagen, i anledning av de väckta motionerna, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta skyndsamt verkställa den närmare utredning, som påkallades för ett fullständigt klarläggande av de förhållanden med avseende å Hornborgasjöns sänkningsföretag, vilka kunde anses vara av avgörande betydelse för ett ställningstagande till frågan om ytterligare statsunderstöd till nämnda företag, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde giva anledning.

Riksdagen fattade sitt beslut i överensstämmelse med jordbruksutskottets förslag (riksdagens skrivelse nr 223).

Jämlikt av Kungl. Maj:t vid anmälan den 18 juli 1928 av riksdagens skrivelse i ämnet givet bemyndigande har dåvarande chefen för jordbruksdepartementet uppdragit åt vattenrättsdomaren greve H. A. H. Hamilton och f. d. lantbruksingenjören A. V. Nordin att inom jordbruksdepartementet biträda vid verkställande av sagda utredning, därvid, jämlikt Kungl. Maj:ts i samband med meddelande av nämnda bemyndigande lämnade föreskrift, bland annat borde undersökas möjligheterna av en uppgörelse i pågående rättegång mellan sänkningsföretaget och ägare till i Hornborgasjöns avlopp, Fliaån, belägna vattenverk.

Motionärerna hava under erinran, att den anbefallda utredningen, som i överensstämmelse med Kungl. Maj:ts uppdrag i första hand inriktat sig på åstadkommande av förlikning i pågående rättegång mellan sänkningsföretagen och vissa av företaget berörda vattenverksägare, ännu icke lett till något resultat, och med framhållande av företagens synnerligen allvarliga ekonomiska läge hemställt om beredande av ett treårigt räntefritt lån för att möjliggöra upprätthållande av företagens ekonomi i avvaktan på frågans slutliga lösning.

Utskottet. På sätt framgår av utskottets ovan återgivna yttrande förlidet år ansåg sig utskottet redan då av angivna skäl böra räkna med möjligheten av ett statens ytterligare understödande av ifrågavarande företag men höll före, att ett närmare ställningstagande till detta spörsmål borde föregås av en

utredning rörande de förhållanden, som kunde vara av avgörande betydelse för frågans bedömande.

Såsom i motionerna anförts har den igångsatta utredningen ännu icke hunnit slutföras. Av upplysningar, som utredningsmännen på anmodan lämnat inför utskottet beträffande ifrågavarande företag, har utskottet styrkts i sin uppfattning, att ett snart ingripande från statens sida torde vara ofrånkomligt för att förhindra företagets ekonomiska sammanbrott med därav följande ödesdiga verkningar för en hel jordbruksbygd. De erhållna upplysningarna hava emellertid vidare givit vid handen, att av utredningen ännu icke framgått sådana resultat, att därpå kan grundas ett dylikt ingripande. Utskottet anser sig vid sådant förhållande icke kunna nu föreslå någon åtgärd i av motionärerna angiven riktning. Det måste emellertid vara en angelägenhet av synnerlig vikt, att under den fortsatta utredningen ingen möjlighet lämnas oprövad, som kan vara ägnad att föra förevarande fråga fram till en snar godtagbar lösning. I varje fall torde Kungl. Maj:t icke underlåta att till nästkommande riksdag framlägga förslag till åtgärder i syfte att lätta det ekonomiska trycket på företaget i fråga. Det torde ock kunna förutsättas, att vederbörande kreditgivare skola finna med sin fördel bäst förenligt att i avvaktan härpå icke vidtaga några åtgärder, som kunna vara ägnade att medföra en ytterligare försämring av företagets ekonomiska läge.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

att förevarande motioner I:170 och II:296 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 26 april 1929.

På jordbruksutskottets vägnar:

C. J. JOHANSSON.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Sederholm*, *Nilsson* i Kabbarp, *Andersson* i Fältenborg, *von Stockenström*, *Granath*, *Kropp* och *Fritiof Gustafson*; samt

från andra kammaren: herrar *Johansson* i Uppmälby, *Hedlund* i Häste, *Carlström*, *Uddenberg*, *Svensson* i Grönvik, *Weibull*, *Olsson* i Rödningsberg och *Pehrsson* i Bramstorp.